

Zoeken naar de iPhone van de audit

Een accountant die met gebruiksvriendelijke software datastromen bij zijn klant kan doorlichten, deze automatisch koppelt aan autorisatiedata en zo zekerheid krijgt ten behoeve van (bijvoorbeeld) de controle van de jaarrekening. Te mooi om waar te zijn? Toch is het precies waar een ambitieus Nederlands onderzoeksprogramma zich op richt.

TEKST NART WIELAARD | BEELD SIMONE VAN ES

Opeens was ie er. De iPhone. Door de gebruiksmogelijkheden - die tot dan toe ondenkbaar waren - en het ultieme gebruiksgemak verbleekten alle andere mobiele telefoons plots tot relikwieën uit een lang vervlogen tijdperk. Wat dat te maken heeft met de ontwikkeling van audit software voor accountants door het Centrum voor Wiskunde & Informatica (CWI), de Belastingdienst, PricewaterhouseCoopers (PwC) en ComputationalAuditing.com? Alles, zo meent Marc van Hilvoorde, vanuit de Belastingdienst betrokken bij het project: "De onderzoekers in het project werken aan een compleet andere aanpak van de controle.

**Van Hilvoorde:
'De Belastingdienst
wil in elk geval
betrokken zijn bij
de vernieuwing.'**

Het doel is om software te ontwikkelen die een koppeling kan maken tussen data over de waardenkringloop en de autorisatiedata. Als er straks voor verschillende sectoren metamodelen zijn om dat te doen, kunnen auditors heel eenvoudig allerlei analyses en controles uitvoeren op een manier die de klassieke controleaanpak doet verbleken. Potentieel is zo'n verandering prima te vergelijken met de verandering die de iPhone teweeg bracht. We hebben dus de audit van de toekomst in het vizier. Nu is het zaak om dat ook daadwerkelijk waar te maken en te zorgen dat iedereen zo'n aanpak de normaalste zaak van de wereld is."

VERANDERING IN DENKEN

Begrijp Van Hilvoorde niet verkeerd. Hij weet ook wel dat er voor daadwerkelijke verandering meer nodig is dan een mooi stuk techniek. "Technologie gaat de accountantswereld niet veranderen. Want er is vooral een verandering in het denken nodig op de kantoren en dat gaat maar langzaam. Al was het bijvoor-

**Marc van Hilvoorde
(Belastingdienst): 'We
hebben de audit van
de toekomst in het
vizier.'**

beeld maar doordat veel accountants maar moeilijk uit kunnen leggen dat ze niet langer met een team van twintig mensen bij de klant komen, maar met een team van tien mensen en een stuk software."

De snelheid waarmee de technologie zich ontwikkelt is kortom niet maatgevend voor de werkelijke snelheid van verandering in de manier van werken. Dat wordt voor de accountantsbranche mooi geïllustreerd door een quote uit 1995 van Robert Elliott: "Technologie bedreigt het accountantsproduct. (...) Het is heel goed denkbaar dat een technologiebedrijf gaat opereren als een intermediair die informatie opzuigt, analyseert, interpreteert, verifieert en organiseert. Zo'n partij kan de accountant uit de markt drukken."

Technisch gezien had Elliott - destijds vanuit de Amerikaanse AICPA een 'innovatie-goeroe' in de accountancy - toen al een zeer valide punt. Maar in vijftien jaar tijd bleek dat verandering maar langzaam gaat en zich niet alleen laat dicteren door technologie.

CONCURRENTIE

Dat alles neemt niet weg dat het Nederlandse onderzoeksproject van grote betekenis is. Jacques de Swart, director

De Swart: 'Internationaal komt er steeds meer belangstelling voor deze manier van denken.'

Quantitative Analysis bij PricewaterhouseCoopers en vanuit die hoedanigheid betrokken bij het project: "Vergis je niet, audit software staat inmiddels hoog op de agenda bij de grote kantoren. We doen er steeds meer mee en in tenders is het vaak een belangrijk onderdeel. Slim omgaan met audit software is dus simpelweg nodig om de concurrentie aan te kunnen."

Overigens beperkt dat zich niet tot de big four: een kantoor als Coney neemt bijvoorbeeld alleen klanten aan die zich kunnen vinden in een controle-aanpak die is gebaseerd op data-analyse. Omdat de leiding van dat kantoor daarin de toekomst van de audit ziet en ook omdat op die manier echt waardevolle informatie voor de opdrachtgever kan worden gegenereerd.

SLIMME ANALYSES

We staan echter nog maar aan het begin van iets heel moois, meent De Swart: "Tot nu toe blijft de toepassing van audit software vaak steken op het niveau van slimme tooling om wat uitzonderingssituaties uit de bestanden van je klant te tillen. Waar we naar toe moeten is de volgende stap: veel slimmere analyses uitvoeren met de data over de geld- en goederenbeweging en deze koppelen aan de autorisaties binnen een organisatie."

De Swart legt het uit met een praktisch hanteerbare casus: de boekhouder die in de autorisatieprocessen zowel de inkooporder van vijftig euro voor een niet bestaande glazenwasser kan fiatteren als de frauduleuze betaling van die desbetreffende factuur op zijn eigen

De Swart: 'Ook de ISA-standaarden voor de controleaanpak moeten veranderen.'

Onder de motorkap

Centraal in het onderzoek staat de ontwikkeling van een **metamodel**. Met nieuw te ontwikkelen domeinspecifieke talen worden daarmee verschillende bedrijfsmodellen beschreven op basis waarvan automatisch auditing-diensten worden gegenereerd. Deze auditing-diensten voeren voortdurend real time controles uit op de financiële bedrijfsvoering van organisaties.

Bij de ontwikkeling van het meta-model zal onder meer gebruik gemaakt worden van **Rascal**, een nieuwe metaprogrammeertaal die op het CWI is ontwikkeld. Software-analysetechnieken, zoals architectuurreconstructie en analyse van versiehistories, worden in het onderzoek gebruikt om data uit financiële rapporten en uit de broncode van it-systemen af te leiden.

Het onderzoek is mogelijk gemaakt door **Jacquard**, een subsidieprogramma van NWO dat tot doel heeft de Nederlandse kennispositie op het onderzoeksterrein van software engineering en Software as a Service (SaaS) te versterken.

Jacques de Swart (PwC): 'Slim omgaan met audit software is simpelweg nodig om de concurrentie aan te kunnen.'

rekening. "Audit software kan dan de kasstromen in deze organisatie doorlichten en door de relatie te leggen met de autorisaties in de organisatie vaststellen dat deze vijftig euro onrechtmatig is onttrokken aan de organisatie."

WAARDENKRINGLOOP

De waardenkringloop - een oeroud concept waarmee elke Nederlandse accountant is opgevoed, maar dat in het buitenland vaak onbekend is - ligt ten grondslag aan de onderzoeksopzet. Daarin is duidelijk de hand zichtbaar van Philip Elsas en zijn bedrijf ComputationalAuditing.com. Elsas' gedachtegoed komt er grofweg op neer dat er verbanden bestaan tussen de verschillende bedrijfsprocessen en dat er een geautomatiseerde controle mogelijk is op die verbanden. Elsas was ooit bij Deloitte werkzaam en is nu vanuit Canada de geesten in onder meer Amerika rijp aan het maken voor deze benadering, die dan de Supercycle wordt genoemd. De Swart is er hoopvol over gestemd: "Internationaal komt er steeds meer belangstelling voor deze manier van denken."

DOUANEMODEL

Moeten ondernemers bang zijn voor een alziende blik van de fiscus, nu er real time monitoring mogelijkheden ontstaan? Nee, zo meent Van Hilvoorde: "Er zijn nog helemaal geen vastomlijnde ideeën bij de Belastingdienst over hoe we dit precies gaan toepassen. We willen in elk geval

betrokken zijn bij de vernieuwing. Ik geloof niet dat we real time ondernemers in de gaten gaan houden. Het ligt meer voor de hand dat we volgens het model gaan werken dat de douane toepast. Bij het inklaarten van goederen door bedrijven kijkt de douane alleen maar over de schouder mee, mits de bedrijven zelf laten zien dat ze goed in control zijn over de goederenstromen. Iets dergelijks zou je ook ten aanzien van financiële stromen kunnen toepassen: de real time monitoring is dan meer een zaak van de organisatie en/of de accountant. De fiscus kan daar dan mooi op steunen."

VRIJ VAN RECHTEN

Wat verwacht De Swart van het project, als over enkele jaren de tastbare resultaten worden gepresenteerd? Een revolutie in de audit? "Waarschijnlijk zullen we gaandeweg wat van deze geautomatiseerde aanpak opnemen in onze controle. En pas als bewezen is dat het werkt kunnen we de complete audit op deze lijst gaan schoeien. Want ook de ISA-standaarden voor de controleaanpak moeten veranderen."

Tot slot: heeft PwC door de deelname aan het project een concurrentievoordeel omdat concurrenten straks het nakijken hebben? "Hoogstens een tijdelijk voordeel voor specifieke toepassingen, want het metamodel is straks door alle kantoren te gebruiken. Het is vrij van rechten en alle kantoren kunnen hun geautomatiseerde aanpak erop baseren." □